

KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİMSEL BOYUTU

THE EDUCATIONAL ASPECT OF GLOBALIZATION

Prof.Dr.Mahmut TEZCAN
Ank. Üniv.Eğitim Bilimleri Fakültesi
EPÖ Bölümü

Özet

Sermayenin dünya üzerindeki dolaşımını ifade eden "Küreselleşme" kavramı, daha çok ekonomik içerikli olarak anlaşılmıştır. Oysa bugün, küreselleşmenin kültürel boyutundan da söz edilmektedir. Kültürel boyutun bir kesiti ise "Eğitim"dir. İşte, "Eğitimde küreselleşme" kavramı, küresel süreç içinde bulunan ülkeler arasında eğitimdeki ortak özellikleri ifade etmektedir. Bu bağlamda ülkeler arası öğrenci değişimi, öğretim üyesi değişimi, akreditasyon gibi konular gündeme gelmektedir. (Beyin göçü gibi bir konu da artık uluslararası bir düzeyde olumlu açıdan değerlendirilmektedir.) Bu yazıda konunun eğitimsel yönlerine genel olarak değinilmiş ve Türkiye'nin durumu da ele alınmıştır.

Abstract

The concept of globalization became known through economics. Nowadays this concept has acquired a cultural meaning, and in this meaning "education" is comprised. That is, the idea of globalization in education implies the holding in common of certain educational characteristics of the countries which are in the process of globalization. In this context, subjects such as exchange students, exchange instructors and accreditation are currently being discussed. It is time the subject of brain-drain be addressed in a positive way and at an international level. In this paper the educational aspects of this subject are dealt with in general, and in the context of Turkey in particular.

Giriş

Küreselleşme olgusu, günümüzü karakterize eden, giderek yaygınlaşan bir süreçtir. Bu sürecin eğitime yansıyan yönleri de var kuşkusuz. Bu durumda uluslararası oluşumlar, ulusal oluşumlardan daha çok önem kazanmaktadır.

Küreselleşme, esas olarak ekonomik içerikli bir kavram olarak ortaya çıktı. Sermayenin dünya üzerindeki dolaşımının, artık tek tek ülkeler düzeyinde değil, küresel düzeyde gerçekleşmesi anlamına gelir. Böylece, kapitalizmin sanayi bakımından genişlemesi ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde dünya toplumlarının iç içe girmesi gerçekleşmiştir. Bu durumda yeni bir insan tipi ortaya çıkacaktır. Küresel gelişmeler için gerekli olacak yeni tutum ve değerlerle donanmış bireyler, eğitim yoluyla sağlanacaktır.

Küresel süreç içinde bulunan ülkeler arasında eğitimde ortaklaşa özellikler taşıyacaktır. Örneğin üniversitelerde öğrenci değişimi çok yaygın olacaktır. Esasen Avrupa Topluluğu'ndaki ülkeler bu uygulamaya çoktan başladılar bile. Avrupa Birliği'ne ait ülkelerdeki üniversiteler, öğrencilerin istedikleri üniversiteden dersler alabilmelerini ve öğrenimlerine ara vermeden devam edebilmelerini sağlayacak biçimde yapılanmaktadır. Öğrencinin bir sınıfta bir üniversiteden, başka bir sınıfta başka bir ülkenin üniversitesinden ders alması sağlanmaktadır. Böylelikle öğrenciler, değişik düşünceler, değişik görüşlerden yararlanmış olurlar. Avrupa Topluluğu, ERASMUS adındaki proje doğrultusunda 2000'li yıllardan itibaren yükseköğrenim öğrencilerinin % 25'ini en az bir akademik yıl, topluluğa bağlı bir diğer ülkede eğitmeyi

öngörmektedir. Böylece bu projeye göre milyonlarca öğrenci, üye ülkeler içinde rotasyona tabi tutulacaktır. Bu proje ile 21.yüzyılda uluslararası entegrasyon yaratacak ve yaşatacak kitleleri eğitmek amaçlanmıştır.

ABD'de kendi içedönük eğitim sistemini sakıncalı görmüş, ülkeyi 21.yüzyılda yalnızlığa götürebileceği şüphesiyle son yıllarda yeni bir uygulama başlatmıştır. Üniversitelerinde "Yurtdışında Eğitim" adında bir program başlatmıştır. Bu program çerçevesinde sadece 1990 yılında dört milyon Amerikalı lisans öğrencisi, eğitimlerinin bir ya da iki dönemini ABD dışında sürdürmüşlerdir. (Çağdaş Eğitim, 1992:272)

Ülkeler arasındaki öğrenci değişimi uygulamaları, kuşkusuz beraberinde başka sorunları da getirmektedir. Örneğin programların eşdeğerliği, eğitimin niteliği gibi konular gündeme gelmektedir. Böylece uluslararası standardizasyon ve akreditasyon da ele alınması gereken konular olmaktadır. Uluslararası ticari, teknolojik bütünleşmeler bu gibi konuları adeta zorlamaktadır. 2000'li yıllardaki mühendis, avukat, ekonomist, eğitim-bilimci, bilgisayarıcılar gibi çeşitli mesleklere mensup elemanlar, çokuluslu şirketlerde yabancı meslektaşları ile bir arada ve uluslararası normlar çerçevesinde görev yapacaklardır. (Çağdaş Eğitim, 1992:272)

Avrupa Topluluğu'nun bu alandaki (Küreselleşme) etkinliklerinin hedefleri ise şunlardır: (Avrupa Topluluğu ve Türkiye, 1993)

a. Özellikle üye ülkelerin dillerinin öğretilmesi ve yaygınlaştırılması yoluyla eğitim alanında Avrupa sınırlarının genişletilmesi,

b. Diplomaların ve eğitim sürelerinin karşılıklı olarak tanınmasını teşvik etmek suretiyle, öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliğine destek sağlamak,

c. Eğitim kurumları arasında işbirliğini geliştirmek,

d. Üye ülkelerin eğitim sistemlerine ilişkin ortak sorunlarda bilgi ve deneyim değişimini geliştirmek,

e. Öğrenci değişiminin geliştirilmesini teşvik etmek. Topluluk içindeki üniversite öğrencilerinin, topluluk üniversiteleri arasında değişimi teşvik edilmiştir. Toplulukların eğitim politikası, üç topluluğu kuran anlaşmalarda ayrı ayrı belirtilmiştir.

- İşçilerin mesleki kapasitelerinin artırılması (AKÇT)
- Diplomaların karşılıklı tanınması (AET)
- Çiftçilerin eğitimi (AET)
- Üniversite statüleri konusunda çalışacak bir kurumun oluşturulması (EURATOM)

(AT), 1958 yılında kuruldu.

1976 yılında Bakanlar Konseyi, topluluk faaliyet programını kabul etti. Bu programın esasları şunlar: (Avrupa Topluluğu, 1993)

1. Göçmen işçiler ve çocukları için daha iyi kültürel ve mesleki eğitim,
2. Avrupa'nın çeşitli eğitim sistemleri konusunda ortak bir anlayış düzeyine ulaşmak,
3. Yükseköğretimde işbirliği,
4. Yabancı dil öğretiminin iyileştirilmesi,
5. Bütün topluluk çapında, her türlü eğitime ulaşılabilirliği için fırsat eşitliğinin sağlanması,
6. Gençlerin meslek eğitimlerinin geliştirilmesi,
7. Okul yaşamından, iş yaşamına geçişin kolaylaştırılması için düzenlemeler yapılması.

Mesleki eğitim konusunda ise, aşağıdaki ilkeler belirlenmiştir:

1. Eğitim ile iş deneyimlerinin birleştirilmesi,
2. Kızlara mesleki eğitimde eşitlik sağlanması,
3. Bölgesel ve yersel düzeylerde eğitimin programlanabilmesi ve düzenlenebilmesi,
4. Yeni bilgi ve teknolojilerin eğitiminde işbirliğinin sağlanması,
5. Eğitimde yeni teknoloji kullanımı üzerinde çalışma.

Topluluk ülkelerinde bazı kurumlar ve projeler oluşturulmuştur.

Bilgi Değişim Şebekesi

Ülkelerin birbirlerinin eğitim uygulamaları hakkında birbirlerinden hızla bilgi alıp vermeleri için kurulmuştur. Avrupa Topluluğu ülkelerinin ortak sorunları ve konuları hakkında öğretmenlerin bilgilenmesi de bu proje çerçevesinde sağlanmaktadır.

Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi

Mesleki eğitimin toplumsal ve ekonomik gereksinimlere göre uyarlanması üzerinde çalışmaktadır.

Erasmus Projesi

Öğrenci değişimi yoluyla ülkelerin birbirlerini tanımasını uygulaması başlatılmıştır.

AT ülkelerinin Eğitimdeki Diğer İlkeleri:

(Yücel, 1991)

- Yasal kurallar, ilkeler ve genel uygulama ilkeleri devlet tarafından konuyor ve denetleniyor. Laiklik, ortak ilkedir.
 - Yönetimin diğer bütün yönleri genellikle yersel yönetimlerin yetki ve sorumluluğunda.
 - Özel okullar, devlet tarafından denetleniyor.
 - Zorunlu Eğitim kamu okullarında parasız.
- Eğitim kademelerinde amaçlar şöyle belirlenmiştir: Yükseköğretimde (Yücel, 1991)
- Üniversitelerde - Üst düzey araştırmacı, bilimci ve yönetici yetiştirme,
 - Yüksekokullarda - (Mesleki ve Teknik) Üst düzey uygulamacı ve orta kademe yönetici yetiştirme,
 - Mesleki ve Teknik Liselerde - Orta düzey uygulamacı ve alt kademe yönetici yetiştirme; mesleki ve teknik yükseköğrenime hazırlama,
 - Genel Liselerde - Üniversite eğitimine hazırlama,
 - Ortaokullarda - Yetenek belirleme: Genel veya mesleki ve teknik öğrenime yönlendirme; mesleki ve teknik alanda alt düzey uygulamacı yetiştirme,
 - İlkokullarda - Eğitimi sevdirmeye, ana dilini ve temel kavramları öğretme, sosyalleştirme.

Program ağırlıkları ise şöyle olacaktır: (Yücel, 1991)

- a. İlkokullarda
Anadil
Matematik
Fiziki Gelişme
Sanat
Sosyal Bilgiler
- b. Ortaokullarda
Anadil
Matematik
Fiziki Gelişme (Spor)
Teknik-Teknoloji
Sanat
- c. Liselerde (Genel Liseler)
Anadil
Matematik
Genel Kültür
Bilim
- d. Mesleki ve Teknik Liseler
Anadil
Matematik
Mesleki ve Teknik Bilgi
Genel Kültür

Çoğunluk ülkelerin laik okullarında çocuk ve gençlere genel dinsel ve evrensel ahlaki değerlerin verilmeye çalışıldığı din ve ahlak dersleri bulunmaktadır.

Türkiye'de eğitimde desantralizasyon uygulanmıyor. Yalnız, bu konuda taşraya daha fazla yetki verilmesi çalışmaları başlamıştır.

Zorunlu Eğitim Süresi-AT Ülkeleri

AT ülkeleri 6-16 yaşlar arası çocuk ve gençlerinin % 99'unu zorunlu olarak eğitim içinde tutarken, Türkiye, 11-14 yaş grubunun % 60'ını, 14-16 yaş grubunun ise % 35'ini eğitimde tutabilmektedir.

AT ülkelerinde zorunlu eğitim, genelde ortaokul sonunda bitmeyip, lisenin 1 ve 2'nci sınıflarına kadar sürdürülmekte, fakat yetenek tespiti genellikle ortaokul sonunda yapılmaktadır.

Mühendislik eğitiminde ABD'de (ABET) "Accreditation Board for Engineering and Technology", Avrupa ülkelerinde (FEANI) "Federation Europenne d'Associations Nationale d'Ingenieurs,", Latin Amerika ülkelerinde (UPADI) "The Union Panamericana de Asociaciones de Ingenieros" arasında mühendislik programlarının ekreditasyonu, derecelerin eşdeğerliği konularında ortak çalışmalara başlanmıştır. (Çağdaş Eğitim, 1992:273)

Ayrıca, ABD, Avusturalya, İrlanda, Kanada, Yeni Zelanda ve İngiltere bu çalışmalardan bağımsız olarak uluslararası akreditasyon anlaşmasını imzalamıştır. Yine, Hindistan, Güney Kore, Mısır, Irak, İsrail, Ürdün, Suudi Arabistan, Hollanda, Kuveyt gibi ülkeler ABET akreditasyon için temas içindedir.

Ülkemizde, yurtdışına eğitim amacıyla (doktora, yüksek lisans, lisans) gerek 1416 sayılı yasaya göre, gerekse yeni kurulan üniversitelere eleman yetiştirilmek üzere pek çok sayıda öğrenci gönderilmektedir. Yurtdışından da yabancı öğrenci gelmektedir.

Diğer gelişmekte olan ülkeler de aynı biçimde pek çok öğrenciyi yurtdışına üniversite ve sonrası eğitim için göndermektedir. Kuşkusuz bu uygulamalar eğitimde küreselleşmenin gerçekleşmesinde önemli adımlardır.

Yine ABD'de, ilk ve ortaöğretim kurumlarında "Global Studies" (Küresel Çalışmalar) adlı dersler verilmektedir. Yine küresel yaklaşım, "Silahsızlanma Eğitimi", "Barış Eğitimi", "Çevre Eğitimi", "Demokrasi Eğitimi" gibi dersler ve uygulamalarla eğitim ve öğretim etkinliklerinde yer almaya başladı. (Erdoğan, 1995)

Ülkemiz okullarında bu açılardan da müfredat programlarını geliştirmeliyiz. Çevre eğitimi ve insan hakları eğitimi dersleri, ortaöğretim programlarımıza girmiştir.

Beyin göçü olgusu da küreselleşmenin eğitim boyutuyla ilgili olarak olumlu biçimde yorumlanmaktadır.

Beyin Göçü Olgusuna Küresel Bakış

Eğitimsel bir konu olarak "Beyin Göçü" olgusu, bugün daha çok gelişmekte olan ülkeler için söz konusudur. Bu ülkelerde yetişen, eğitilen yüksek nitelikteki insan gücünün gelişmiş ülkelere yerleşmek üzere gidip orada kalmaları, beyin göçünü ifade etmektedir. Kuşkusuz bu durum azgelişmiş ülkelerin aleyhine olmaktadır. Çünkü kendi yetiştirdiği elemanlardan yararlanmadan onu başka bir ülkeye kaptırmaktadır.

Küresel açıdan bakıldığında beyin göçü, bir sorun olarak görülmemektedir. Gerekçeleri de şunlar : (Tezcan, 1996:234)

a. Bilim, uluslararası bir niteliğe sahiptir. Bilim adamı hangi ülkede yetişmiş olursa olsun, insanlığın hizmetindedir. O, en iyi çalışma koşulları ve olanakları içerisinde hangi ülkede olursa olsun, tüm insanlığa hizmet etmektedir. Elde edilen sonuçlardan, geldiği ülke de yararlanacaktır.

b. Belirli bir zaman için bu bilim adamları geliştirmekte olan ülkelere gelip, hizmet verip tekrar gelişmiş ülkeye gidebilir. Böylece, geliştirmekte olan ülke, o bilim adamının orada kalmasının giderlerini üstlenmemiş olur.

c. Göç edenler, kazançlarının bir kısmını geldiği ülkedeki yakınlarına göndererek, o ülkenin yararına bir durum oluştururlar. Döviz sağlamış olur.

d. Gelişmiş ülkeye gidenler, yabancı ülkede kazandıkları başarı ve şöhretle, kendi ülkelerine saygınlık sağlarlar.

e. Ülkesinden giden aydın, başka ülkedeyken kendi ülkesinin sorunlarını daha nesnel olarak, yansız biçimde değerlendirme olanağı bulur.

Sonuç

Dünyanın seküler bir yaşama geçmesinin belirtileri başlamıştır. Megapoller, sanayileşme, küreselleşme, örgütlenme, laiklik, ortak bir yaşam biçiminin göstergeleri olmaktadır. Ülkemiz de bu oluşumlar içerisinde yer almaktadır. Yeni kentli yaşam biçimi kendini göstermeye başlamıştır. Bilgi toplumu, iletişim, kaliteli üretim, yüksek üretim ve bunu gerekli yerlere iletmek, bu yeni yaşam biçiminin göstergeleridir. Bu bağlamda, özellikle Avrupa Topluluğu'nun eğitim politikasında belirlenen üye ülke vatandaşları arasındaki karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi, eğitime Avrupa damgasının vurulması, öğrenci ve öğretmenlerin, bu konuda eğitilmesi, yabancı dil eğitimi, her türlü eğitime eşit ve serbest bir girişin sağlanması gibi temel amaçların gerçekleştirilmeye çalışılması, üye ülkelerin ısrarlı uygulamaları olmalıdır.

Kaynakça

- Avrupa Topluluğu ve Türkiye. (1993) Ankara, 2.Baskı, Başbakanlık Hazine ve Dış Tic.Müsteşarlığı Yayını.
- Çağdaş Eğitim, Çağdaş Üniversite, (1992) Ankara, Başbakanlık Yayını.
- Erdoğan, İrfan. "Eğitimde Küreselleşme Temel Hedef Olmalı", Yeni Yüzyıl, 28.7.1995
- "Evde Otur ABD'den Diploma Al", Milliyet, 29 Temmuz 1995.
- Karlık, Rıdvan. Avrupa Toplulukları ve Türkiye. (1990) İstanbul, Bilim-Teknik Yayınevi.
- Tezcan, Mahmut. (1996) Ankara, Eğitim Sosyolojisi.
- Yücel, Asuman. (1991) "Türkiye-Avrupa Topluluğu İlişkisi İçinde Eğitim Politikaları", Ankara, ATAUM Yay. Çoğaltma.